

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології і туризму

**Кваліфікаційна робота бакалавра
на тему: «Фігура психолога у сучасному американському кіно»**

*Допущено до захисту « ____ »
_____ року*

Здобувача вищої освіти
групи ПС 19-19
факультету туризму, бізнесу і
психології освітньої програми
«Практична психологія»
за спеціальністю 053 «Психологія»
Балинської Дар'ї Ростиславівни

*Завідувач кафедри психології і туризму,
доктор психологічних наук, професор*

Науковий керівник:
доктор психологічних наук, професор
Олександр БОНДАРЕНКО

_____ Олександр БОНДАРЕНКО
(підпис)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

The Department of Psychology and Tourism

**Thesis of Bachelor in Psychology
on the topic: «The figure of the psychologist in modern American cinema»**

Approved for defense «____»

Higher education student of the group
PS 19-19
faculty of Tourism, Business and
Psychology educational program
«Practical psychology»
speciality 053 «Psychology»
Balynska Daria Rostislavivna

*Head of Department of Psychology and
Tourism, doctor of Psychology, professor*

Scientific supervisor:
Doctor of Psychology, professor
Oleksandr BONDARENKO

Oleksandr BONDARENKO
(signature)

National scale _____
Scores _____
ECTS _____

KYIV – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІВ У КІНО, РОЛЬ ФІГУРИ ПСИХОЛОГА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СПРИЙНЯТТЯ ГЛЯДАЧІВ	7
1.1. Основні поняття та підходи до вивчення образу психолога в кіно	7
1.2. Роль кіно в формуванні уявлень про психологію та психологічну допомогу	14
1.3. Вплив кіно на сприйняття та ставлення до професії психолога	16
1.4. Вплив образу психолога у сучасному американському кіно на громадську думку	19
1.5. Вплив кіно на уявлення про роль психологічної допомоги в суспільстві ...	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	24
2.1. Критерії вибору фільмів для аналізу	24
2.2. Методи аналізу та оцінки образів психологів	25
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ОБРАЗІВ ПСИХОЛОГІВ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНО	27
3.1. Аналіз образів психологів у обраних кінострічках	27
3.2. Оцінка достовірності та впливу представлення психологів у фільмах на основі проведеного аналізу	35
АНОТАЦІЯ	40
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	41

ВСТУП

Складно переоцінити вплив, який на сьогоднішній день має кінематограф. Це зумовлено декількома факторами, наприклад доступність кіно - воно є у вільному доступі, тож практично будь-який фільм можна подивитись онлайн у будь-якому куточку світу і доступне всім незалежно від освітнього цензу, тобто рівня освіти та писемності. І воно дійсно є одним з найулюбленіших способів проведення дозвілля населення всіх країн світу, за допомогою якого вони забувають про свої власні життєві негаразди та втому поринаючи у двогодинну стрічку. Охоплення такої величезної аудиторії було одною з причин чому я обрала тему дослідження образу психолога у сучасному американському кінематографі.

Обрана тема, на нашу думку, є актуальною і важливою у наш час тому, що кіно має вагомий вплив на суспільство: воно є потужним засобом масової комунікації, який має великий вплив на уявлення, стереотипи та сприйняття глядачів, адже кіно є найдоступнішим джерелом інформації для будь-якої верстви населення. Образи психологів, які відображаються у фільмах, можуть суттєво впливати на уявлення глядачів про професію психолога та їх роль у суспільстві.

Окрім цього фільми сприяють популяризації психології - за умови, що образи психологів у кіно будуть реалістичними і адекватними, вони можуть зацікавити глядачів та надихнути їх на подальше дослідження психології як науки або спонукати звернутись за допомогою.

Також кінематограф містить відображення реальності і вивчення образу психолога в сучасному американському кіно може дати уявлення про те, як ця професія представлена в суспільстві та які реалії і проблеми пов'язані з практикою психолога. Це може бути корисним для студентів і фахівців у галузі

психології, які цікавляться взаємодією між кіно та психологічною практикою та, наприклад, кінотерапією.

Аналіз образу психолога у кінематографі сприяє роздумам про стереотипи, упередження та способи представлення психологічних тем. Це спонукатиме розвиток критичного мислення стосовно того, як кіно формує наше сприйняття та розуміння психології й допоможе виявити і нівелювати деякі упередження та стереотипи.

Отож, тема "Образ психолога у сучасному американському кіно" є актуальною, оскільки вона стосується впливу кіно на суспільство, популяризації психології, відображення реальності та розвитку критичного мислення. Дослідження буде корисним для психологів, студентів та всіх, хто цікавиться психологією та взаємодією між кіно та науковою психологією.

Метою дослідження є: на основі теоретичного вивчення проблеми дослідити образ психолога у сучасному американському кіно.

Відповідно до мети визначено такі його **завдання:**

1. Проаналізувати, як репрезентація психологів у кіно впливає на сприйняття та розуміння психології глядачами.
2. Розкрити, яку роль фігура психолога відіграє у формуванні уявлень про психологів у сучасному суспільстві.
3. Виявити вплив кіно на відношення до психологічних проблем та допомоги в суспільстві.
4. Розробити методичні рекомендації для подальших досліджень.

Об'єкт дослідження: образ психологів та психотерапевтів.

Предмет дослідження: особливості впливу фігури психолога на уявлення про психологію та терапію.

Методи дослідження: *емпіричні* - аналіз наукових джерел, аналіз кінострічок за допомогою компаративного та контент-аналізу фільмів, які містять образи психологів.

Ми зосередимось саме на американському кіно, оскільки воно є чи не найвпливовішим з огляду охоплення глядачів по всьому світу. Шляхом аналізу фільмів ми спробуємо виявити тенденції, зміни та спільні риси образу психолога, а також намагатимемось дослідити як саме ці образи відображають становлення та розвиток психологічної професії у сучасному суспільстві.

Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення одержаних результатів. Теоретичне значення роботи зробить значний внесок у розуміння ролі психологів у культурі та суспільстві, а також у виявленні спільних та унікальних рис, що характеризують фігуру психолога у сучасному американському кіно. Практичне значення полягає в тому, що результати проведеного дослідження можуть бути корисними як для академічного середовища, так і для широкої громадськості, сприяючи глибшому розумінню психологічних тем та спонуканню до дискусій про психологічну практику у реальному житті.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, анотації, загальних висновків і списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 44 сторінки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІВ У КІНО, ЇХ РОЛЬ ТА ВПЛИВ НА СПРИЙНЯТТЯ ГЛЯДАЧІВ

1.1. Основні поняття та підходи до вивчення образу психолога в кіно

Для вивчення образу психолога в кіно існує кілька основних підходів. Ось декілька з них:

- Кіносеміотика - вивчення кінематографічної мови та системи знаків, що використовуються у кіно для передачі смислової інформації. Кіносеміотика аналізує, як різні елементи кіно (зображення, звук, монтаж, кадри, камера тощо) створюють знакову систему, за допомогою якої передається специфічна семантика та емоційна сутність фільму.
- Аналіз образу - вивчення візуальних, вербальних та символічних аспектів образу психолога у кіно. Цей підхід дозволяє розглядати зовнішній вигляд, одяг, міміку, жестовість та інші фізичні аспекти образу, а також розкривати символічні значення, пов'язані з психологічними аспектами.
- Жанровий аналіз - вивчення специфічних особливостей образу психолога в різних жанрах кіно. У різних жанрах (наприклад, драма, комедія, трилер) психолог може виконувати різні ролі та мати відмінні характеристики, що впливає на сприйняття та розуміння його образу. Як приклад можна розглянути драматичні стрічки, у яких психолог представлений як співучасник, що допомагає героєві знайти внутрішню гармонію та подолати травми минулого. А от у трилерах психолог може виконувати роль профілактика злочинів, складати психологічний портрет злочинців або розкривати складні психологічні мотиви злочинців.

Незалежно від жанру, психолог завжди виступає як посередник між глядачем і глибокими емоційними проявами персонажів.

- Рольовий аналіз - вивчення функцій та ролей, які виконує психолог як персонаж у фільмі. Цей підхід допомагає розкрити місію та завдання психолога в контексті сюжету, його вплив на інших персонажів та на розвиток сюжетної лінії.
- Характерологічний аналіз - аналіз характеристик психолога у фільмах з акцентом на їхні особистісні риси, здібності, цінності та мотивації. Це допомагає зрозуміти, як психологи зображаються як індивіди та як ці характеристики впливають на їхню роботу та взаємодію з пацієнтами.
- Психологічних концепцій - важливим елементом вивчення образу психолога в кіно є аналіз використання психологічних концепцій та теорій. Це можуть бути такі концепції, як психоаналіз, поведінкова терапія, гештальт-терапія, когнітивна психологія та інші. Розуміння того, як ці концепції представлені у фільмах, може допомогти виявити їхнє вплив на сприйняття та розуміння психології в кінематографі.
- Соціокультурного контексту - вивчення впливу соціуму та культурних чинників на формування образу психолога в кіно. Цей підхід розглядає, як уявлення про психолога та його статус в суспільстві відображається у кіно та впливає на сприйняття глядачами.
- Контент-аналіз - дає змогу систематично вивчити різноманітні аспекти фільмів, такі як діалоги, сценарій, використання символів та жестів психологів, їхні взаємодії з іншими персонажами. Аналізуючи ці елементи, можна виявити специфічні особливості зображення психологів у кіно і розкрити різні аспекти їхньої ролі.
- Порівняння фільмів дозволяє встановити спільні та відмінні риси в образах психологів, їхніх місіях та статусах у соціумі. Це дозволить

отримати більш повне уявлення про розвиток образу психолога в американському кіно з плином часу, виявити тенденції та зміни в способі зображення цієї професії.

Усі ці підходи є основою для дослідження образу психолога з різних перспектив, враховуючи його зовнішній вигляд, рольові функції, характеристики, взаємодії, використання психологічних концепцій, символічні значення та взаємодію з соціокультурним контекстом.

У дипломній роботі ми вирішили зробити акцент саме на двох останніх, оскільки застосування контент-аналізу та порівняння дозволить систематично описати та аналізувати образи психологів у вибраних фільмах, виявити їхню роль та вплив на сюжет, а також визначити їхнє місце та статус у соціумі. Ці методи нададуть наукову обґрунтованість дослідженню та забезпечать більш глибоке розуміння предмета дослідження. Комбінування та акцент на контент-аналізі та порівнянні створить основу для висновків і узагальнень про фігуру психолога у сучасному американському кіно, а також може надати інформацію для подальших досліджень у цій галузі.

Для подальшого аналізу варто розуміти вплив, яким володіє кінематограф. Недооцінювання впливовості кіно на свідомість людей може бути вкрай шкідливим через загрозу формування засобами кінематографу ідей, установок, стереотипів та міфів в уявленні людей. Хоча варто зазначити, що об'єм негативних наслідків передбачити складно.

Детальне, розгалужене дослідження проблематики має включати доробок, зроблений дослідниками з різних сфер: кінознавства, соціології, психології та політології. Виключно чітке виконання даної умови дозволить мати можливість розглядати ефект впливу кіно на свідомість глядачі як комплексне, об'єднане явище.

Російський політолог Є. Степанова говорячи про вплив ЗМІ на молодь та підлітків відзначала, що засоби масової інформації мають неабияку

впливовість: вони розширюють розуміння світу, але й можуть нав'язувати недостовірну інформацію - суперечливі, несистематизовані відомості про типи поведінки людей і спосіб життя в різних соціальних верствах, регіонах, країнах. Якщо говорити саме про обізнаність людей про психологію, то вона загалом на доволі низькому рівні, тож за умови транслявання некоректних відомостей про роботу психологів та психотерапевтів ситуація може значно погіршитись.

Щоб мати змогу зрозуміти сутність впливу кінематографу на масову свідомість важливо розуміти як воно з'явилося. Кінематограф виникнув наприкінці 19 століття під час становлення епохи модерну. Поява кіно спричинила фундаментальні соціальні зрушення, а саме модифікацію суспільства - люди почали жити у великих промислових містах і практично втратили засоби комунікації, якими користувалися до цього. Комунікування формувало світогляд людей протягом історії людства, а джерелом цього формування було спілкування між людьми та передавання та накопичення культури через безпосередній досвід. У містах того часу з модернізацією життя цей канал формування свідомості був майже втрачений. З іншого боку це спричинило появу його аналогів - засоби масової інформації: спочатку радіо та преса, потім кіно, а згодом телебачення та інтернет. На відміну від безпосередньої та персональної передачі інформації, яка була традиційною у суспільстві до цього, з'явилися масові, опосередковані шляхи інформування, тобто ті, за яких отримувач інформації міг не стикатися особисто з подіями і явищами, про які він дізнавався із ЗМІ. Важливість цих знань полягає у тому, що з огляду на них починаючи з епохи модерну буде коретніше говорити не про реальний світ, у якому проживає людина, а про образ світу, який визначається засобами масової інформації. У сьогоденні під час безпосереднього спілкування з іншими людьми усе одно помітна присутність наслідків наявності ЗМІ у наших життях, оскільки інколи не усвідомлюючи цього ми повторюємо та транслюємо те, що отримали через ЗМІ.

Російський кінознавець Г. Прожико переконаний, що прагнення до реалізму в масовому кінематографі, яке спостерігалось протягом усього ХХ сторіччя, обумовлене саме нестачею безпосереднього практичного досвіду: недостатність „подій” в житті, практики тісних людських взаємин, тощо [22]. Саме тому, кіно, як засіб конструювання свого роду віртуальної реальності, засіб що створює враження справжності репрезентованих подій, має потужний вплив на формування свідомості. Кіно тут виступає своєрідним замісником реального життя.

За переконаннями Г. Прожико, під час взаємодії глядача з витвором кіномистецтва відбувається підміна відчуття вигаданості і реальності історії, що розповідається в фільмі. Глядач забуває, що у фільму є режисер та сценарій, кіно починає сприйматись як реальна історія. В момент цього психологічного переходу до зчитування екранної реальності перед авторами і замовниками фільму відкривається широке поле маніпуляції. Фактично, люди часто не усвідомлено готові сприймати будь які штучно сконструйовані сюжети за чисту монету.

Ще одна особлива риса кіно, що варта уваги - те, що на відміну від телебачення та преси, які маніпулюють фактами через логічні висновки глядача, кінематограф має набагато більші можливості. Вплив авторів новин вимушено акцентований на трансляції фактів, а не емоцій, к той час як кіно може відкрито використовувати емоційний вплив. Завдяки подіям та характерами фільм може формувати чіткі емоційні образи - поганих і хороших, своїх та чужих тощо. За тим же принципом у кіно маніпулюють культурними та стереотиними переконаннями, що вже розповсюджені у свідомості мас.

Російський соціальний психолог С. Смирнов з цього приводу пише: „Принципово важливо, що емоційна складова виступає активним компонентом пізнавального процесу на будь-якому рівні. Емоції підвищують чуттєвість до специфічних, пов'язаних з ними подразників, і прямо впливає на результат

мисленнєвого процесу, так що людина скоріше порушить закони логіки, ніж прийде до висновку, що суперечить її загальним оцінкам і перевагам” [23].

До ресурсів впливу кінематографу на громадську свідомість можна додати ще один - той психологічний факт, що зразок поведінки завжди має значно більший вплив на людину, ніж нарратив. Просто кажучи, кінематограф не просто „розказує”, а „показує”. На відміну від того ж телебачення, в кіно ми спостерігаємо за дією не зі сторони, а безпосередньо від першої особи. Цією особою є кіногерой. В ньому концентруються характерологічні якості, співчуття або відраза до яких викликає ефект співпереживання, коли глядач не просто спостерігає за діями героя, а починає дивитись на екранну реальність його очима, мимоволі інтеріоризуючи його світогляд та норми поведінки. З цих причин негативний образ або вчинок психолога на екрані проектуватиметься на особистісний досвід глядача і формуватиме небажані уявлення.

Психологія як наука постійно розвивається та покращується, роблячи значний внесок у розуміння людської поведінки, емоцій та психічного здоров'я. Протягом останніх десятиліть психологічні дослідження й технології зазнали значних змін і розширили свої горизонти, що дало змогу розробити ефективніші методи психологічної допомоги.

Завдяки прогресу в науці та технологіях, психологи отримали доступ до нових інструментів для дослідження і аналізу психологічних процесів. Впровадження інноваційних методик, таких як нейроімеджинг, генетичні дослідження, використання високоточних приладів та комп'ютерних моделей, дозволяє глибше зрозуміти розлади та патологічні стани, а також розробляти індивідуальні підходи до терапії та консультування.

Незважаючи на цей прогрес, уявлення про психологічну професію у суспільстві залишаються сталими у багатьох випадках. Багато кінематографічних творів і подій в масовій культурі продовжують зображати психологів у стереотипних образах, як маніпулятивних, хитрих або схильних до екстремальних дій. Це

може бути спричинено як неповним розумінням сутності психологічної роботи, так і бажанням створити привабливий для примхливого глядача сюжет кіно.

Проте ці образи не відображають реальність та масштаб роботи психологів у сучасному світі. Психологи працюють з різними групами людей, надаючи емоційну підтримку, допомогу вирішенні проблем, розвитку особистості та покращенні якості життя. І навіть не зважаючи на це та на те, що виробництво фільму займає у середньому рік, психологів досі нерідко зображають з негативним уявленням та із застарілої точки зору.

Особливо потужним такий вплив є на малоосвічені верстви населення, які є мало обізнаними з національною і світовою історією. Як і згадувалось раніше, наразі проблема необізнаності людей та великої кількості стигматизації і позитивні зсуви переважно спричинені популяризацією психології у межах інтернету. Люди, які не мають змоги порівняти репрезентацію спеціаліста у кіно із власними знаннями, здобутими наприклад завдяки популяризації, дивлячись кіно відразу сприймають розказане на екрані як правду в першій інстанції. Цьому сприяє ще одна сила впливу кінематографу свідомість, яка полягає в тому, що він впливає незалежно від рівня зацікавленості людини у певній сфері. Кожен жанр кіно охоплює ідеї та сюжетні особливості інших жанрів, що спрощує як позитивний, так і негативний вплив навіть через легкі романтичні або комедійні кінострічки.

1.2. Роль кіно в формуванні уявлень про психологію та психологічну допомогу

Кіно відіграє важливу роль у формуванні уявлень про психологію та психологічну допомогу у суспільстві. Воно є потужним засобом комунікації та впливу на глядачів, а його вплив може мати значний вплив на сприйняття та розуміння психології.

По-перше фільми є одним з найпопулярніших масових медіа, які дістається до широкої аудиторії. Воно доступне у кінотеатрах, на телебаченні, стрімінгових платформах та інтернеті. Дуже наочним є кількість підписників найпопулярніших стрімінгових платформ - Netflix має понад 200 мільйонів підписників, Amazon налічує близько 150 мільйонів, HBO має практично 80 мільйонів глядачів, а щомісячна аудиторія відомого в Україні сервісу MEGOGO становить понад 55 мільйонів користувачів [2]. Це робить кіно потужним інструментом для поширення ідей, уявлень та знань про психологію.

По-друге кінематограф може впливати на уявлення глядачів про образ психолога. Шляхом створення персонажів, їхнього вигляду, характеру та взаємодії з іншими, кіноформація формує певні уявлення про роль та роботу психолога. Він може бути зображений як експерт, порадник, терапевт, як особистість з власними проблемами або як вправний маніпулятор, що зловживає своїми знаннями.

Насправді ж маніпуляції дійсно можуть зустрічатись, але у зовсім відмінній площині. Згідно з дослідженням феномену брехні у сучасній практиці психологічної консультації та психотерапії, маніпуляції присутні у принципах принципів терапій. Їх поява та розповсюдження була обумовлена впливом різних історичних та соціокультурних чинників і, на думку О. Бондаренка, цю проблему потрібно виявити та вирішити, однак хотілося б наголосити на принципіальній різниці маніпуляцій, представлених у кіно та тих, що дійсно відбуваються під час терапії - мотив. Кінематографічний образ психолога передбачає застосування психологом маніпуляцій з метою досягнення задоволення особистих інтересів шляхом недоброчесного використання своїх знань у галузі психології, а у справжніх кабінетах психотерапії та консультування маніпуляції застосовуються виключно з метою допомоги людині, яка за нею звернулася і до того ж переважно є неусвідомлювальною, а не злим наміром. [3]

По-третє кіно використовує візуальні ефекти, кольори, акторську гру, музику та інші кінематографічні прийоми, щоб створити емоційний вплив на глядачів. Це дозволяє кінофільмам передати психологічні стани, емоції та досвід персонажів, що робить їх більш зрозумілими та близькими для аудиторії.

По-четверте кінострічки можуть звертатися до різних психологічних тем, таких як психічні розлади, психотерапія, розвиток особистості, міжособистісні взаємини тощо. Це надає глядачам можливість побачити та відчувати певні аспекти психології у контексті життєвих ситуацій.

По-п'яте фільм може стати поштовхом для публічної свідомості та дискусії про психологію. Відомі кінофільми, що розглядають психологічні теми, можуть спонукати глядачів до обговорень, роздумів та досліджень психологічних аспектів, які вони бачать на екрані.

Враховуючи ці аспекти, кіно може значною мірою впливати на формування уявлень про психологію та психологічну допомогу в суспільстві. Воно може послужити як джерело інформації, надихати на подальше вивчення теми, підкріплювати стереотипи або розбивати їх, а також спонукати до обговорень та поглиблення знань у цій галузі.

1.3. Вплив кіно на сприйняття та ставлення до професії психолога

Кіно має великий вплив на сприйняття та ставлення до професії психолога і тому в змозі закріпити, розширити або спростувати деякі стереотипні уявлення про психологів. Напевно найпоширенішими можна назвати наступні:

- Представлення стереотипів: Кіно часто використовує стереотипні образи психологів, які можуть впливати на уявлення глядачів про цю професію. Наприклад, психологи можуть бути зображені як безумці, харизматичні маніпулятори або непрофесійні особистості.

Такі стереотипи можуть спотворювати сприйняття та ставлення до психологів в реальному житті.

- Представлення різних підходів: неправильна презентація різних підходів до психологічної роботи, таких як психоаналіз, когнітивно-поведінкова терапія, гештальт-терапія тощо може завадити глядачам побачити різноманітність та багатогранність професії психолога, поглибити їхнє розуміння процесів та методів психологічної допомоги і натомість закріпити хибне враження.
- Екранізації не реальних ситуацій: Фільм може демонструвати не реалістичні ситуації, в яких психологи працюють з клієнтами. Це може спричинити стереотипні уявлення про те, як виглядає процес психологічної допомоги, які проблеми можуть виникати та як їх можна вирішувати в уявленні глядачів.
- Порушення табу: Кіно може відкривати обговорення тем, які раніше були табу в суспільстві, але пов'язані з психологією та психічним здоров'ям. Це може сприяти зменшенню стигми, пов'язаної з психологічними проблемами та пошуку психологічної допомоги, однак не коректна репрезентація матиме зворотний, негативний ефект.
- Легковажне зображення психологічних аспектів: Кіно може показувати поверхневі та прості психологічні аспекти у взаємодії між психологом та клієнтом. Це може закріпити стереотипне уявлення глядачів про неважливість звернення до психологів та применшення важливості психологічного благополуччя і допомоги

Загалом, кіно може впливати на сприйняття та ставлення до професії психолога, створюючи образи, показуючи різні підходи, відтворюючи реальні

ситуації, порушуючи табу та зображуючи глибинні психологічні аспекти. Однак важливо враховувати, що кіно є художнім вираженням, і може містити шкідливі та хибні стереотипи.

Причини формування та виникнення стереотипних уявлень про психологів можуть бути через вплив різних чинників, включаючи масову культуру, кіно, телевізію, літературу та інші джерела.

Розберемо декілька типових стереотипів, які можуть пов'язуватися з фігурою психологами:

Експерт-маніпулятор: Цей стереотип часто зображує психологів як людей, які сидять в кріслі та використовують свої знання, щоб аналізувати та шкодити іншим людям, інколи за-для задоволення своїх потреб. Вони можуть бути зображені як холодні, віддалені та недоступні.

Ексцентричний геній: Інший стереотип пов'язує психологів з ексцентричними, незвичними особами, які мають незрозумілі методи та непередбачувану поведінку. Вони можуть бути зображені як генії з надприродними здібностями, але їхні підходи можуть виглядати незвичайними або навіть сумнівними.

Дуже суб'єктивний: Цей стереотип показує психологів як суб'єктивних та необ'єктивних осіб, які приймають суб'єктивні рішення на основі особистих уподобань та поглядів. Їх робота може бути сприйнята як не науково обгрунтована або недостатньо об'єктивна.

Психопатологія: Деякі стереотипи пов'язують психологів виключно з психопатологією та лікуванням психічних розладів. Вони можуть бути зображені як тільки ті, хто працює з "зіпсованими, хворими" людьми, і часто представлені в ситуаціях кризи або надзвичайних подіях.

В реальності психологи мають різні спеціалізації, підходи та стилі роботи, а їхня роль полягає в допомозі людям розуміти себе, розвиватися та досягати психологічного благополуччя.

1.4. Вплив образу психолога у сучасному американському кіно на громадську думку

Відображення психологічних тем та проблем на глядача кінострічки може мати наступні ефекти:

Емоційний вплив: Кіно може викликати різні емоції у глядачів, коли вони співпереживають з персонажами, їхніми емоційними переживаннями та життєвими складнощами. Це може розширити спектр емоційного досвіду глядача та спонукати його до відчуття співчуття та розуміння психологічних аспектів.

Ідентифікація з персонажами: Глядачі можуть ідентифікуватися з психологічними аспектами та проблемами, з якими стикаються головні герої кінострічок. Це може змінити їхню свідомість, сприйняття себе та розуміння власних емоційних та психологічних процесів.

Поглиблення розуміння: Кіно може презентувати складні психологічні теми та проблеми у доступній та цікавій формі, що сприяє поглибленню розуміння глядачів про них. Вони можуть отримати нові інсайти, погляди та перспективи щодо людської природи, міжособистісних відносин, ментального здоров'я тощо.

Спонування до роздумів: Кіно може викликати запитання та стимулювати глядачів до глибоких роздумів про психологію, людські мотивації, психічні стани та взаємодії. Це може спонукати до саморефлексії, обговорень та бажання дізнатися більше про психологію.

Вплив на уявлення та ставлення: Кіно може впливати на уявлення та ставлення глядачів до психології, психологічної допомоги та професії психолога. Якщо позитивний образ психолога відтворюється в кіно, це може сприяти підвищенню інтересу до психології та психологічної допомоги. Зворотній бік медалі - негативне зображення психолога може призвести до спотвореного сприйняття професії та послабити довіру до психологічної допомоги.

Варто зазначити, що вплив кіно на сприйняття та ставлення до психології залежить від конкретного фільму, його повідомлення, якості зображення психологічних аспектів та індивідуальних особливостей глядача. Критичне мислення та усвідомлення різниці між художнім вираженням та реальністю психології важливі для збереження об'єктивного розуміння.

У своїй праці “Кіно. Театр. Несвідоме” А. Менегетті написав про те, що людина сприймає фільм переважно завдяки несвідомим ресурсам за принципами витіснення, придушення, компенсації, проекції, асоціації, ідентифікації, раціоналізації. Менегетті [18] розробив спеціальну методологію психотерапії, яка ґрунтувалася на психоаналітиці, проводилася у три етапи і його висновок заключається в тому, що людина вражається емоціями кіно, неусвідомлено знайшовши в них свої комплекси.

Проблемами впливу кіно на суспільство в цілому і на окрему особистість зокрема займалася Ганна Чміль, яка написала книгу “Екранна культура: плюральність проявів”, у якій розглядається насильство, смерть, еротика, національна складова в кіно з філософських і психологічних позицій. В її праці виразно звучить ідея про те, що коли людина дивиться кіно, то вона теж є дійовою особою, яка може навіть продовжити сюжет фільму в реальному житті.

Багато науковців звертали увагу на розгляд проблеми впливу фільмів на свідомість підлітків, зокрема, Інна Левшина у книзі “Подросток и экран”, де авторка стверджує, що свідомість підлітка, який шукає у цьому житті орієнтири,

принципи, позиції, вразливіша до подій на екрані, особливо аутсайдерських фільмів і кіно, у яких пропагується насильство.

У 2013 році Університет Дьюка на чолі з професором Девідом Кітом провів цікаве дослідження, щоб зрозуміти, як медіа впливають на світогляд людини. За результатами дослідження вчені виявили, що література та кіно можуть мати сильніший вплив на світогляд людини за будь-які інші фактори.

Однак необмежений перегляд фільмів може мати негативний вплив на свідомість людини.

Про це свідчать дослідження 1999 року під назвою V-chip. Експеримент мав на меті з'ясувати, чи впливають на людей сцени насильства у фільмах. Вчені запропонували дітям і підліткам користуватися телевізорами з вбудованою функцією V-chip (блокування каналів). Дослідники виявили певні закономірності. Ті, хто дивився програми зі сценами насильства, частіше демонстрували агресивну поведінку, були байдужими до проявів насильства в суспільстві, мали проблеми з комунікацією та соціальною адаптацією.

1.5. Вплив кіно на уявлення про роль психологічної допомоги в суспільстві

Вплив кіно на уявлення про роль психологічної допомоги в суспільстві доволі значний. Ось деякі причини цього впливу:

- Широка аудиторія: Кіно є потужним масовим медіумом, який залучає велику аудиторію. Фільми про психологічну допомогу можуть досягати широкого загалу глядачів, у тому числі тих, хто раніше не мав досвіду з психологією чи психологічною допомогою. Це може впливати на їхнє уявлення про цю роль і спонукати до більшого зацікавлення та розуміння.

- Транслявання певного зображення: Кіно може створювати позитивне, негативне або нейтральне зображення ролі психологічної допомоги в суспільстві. Фільми можуть відтворювати психологів як героїв, які здійснюють значний вплив на життя своїх клієнтів і допомагають їм подолати труднощі. З іншого боку, фільми також можуть використовувати негативні стереотипи щодо психологів або недооцінювати їх роль і внесок у процесі психологічної допомоги.
- Формування уявлень: Кіно може впливати на уявлення глядачів про те, як виглядає психологічна допомога, які методики та підходи використовуються, і які є очікувані результати. Відображення психологічних процесів та терапевтичного взаємодії в кіно може створювати образи і очікування, які впливають на сприйняття глядачів і їхнє розуміння ролі психолога.
- Вплив на ставлення: Кіно може впливати на ставлення глядачів до психологічної допомоги, формуючи їхню довіру чи сумніви до процесу та результатів. Позитивне зображення психологів і їхнього внеску в суспільство може спонукати до підтримки психологічних послуг і звернення до професіоналів у разі потреби. Зворотний бік - негативне або неправильне відображення може викликати сумніви, страхи або недовіру до психологічної допомоги.

Кіно має потужний вплив на уявлення суспільства про роль психологічної допомоги. Воно є не лише засобом розваги, але і формою масової комунікації, яка може впливати на сприйняття та розуміння психологічних питань. Далі будуть наведені способи та наслідки впливу кіно на уявлення про роль психологічної допомоги:

Популяризація. Кінострічка може сприяти популяризації психологічної допомоги, привертаючи увагу глядачів до її важливості та користі. Фільми, де

психологи зображаються як герої, що допомагають людям змагатися з труднощами, можуть сприяти позитивному сприйняттю професії.

Представлення реалістичних викликів. Кіно може відобразити широкий спектр психологічних проблем, з якими стикаються люди. Це можуть бути депресія, тривожність, травми, сімейні конфлікти та інші складнощі. Фільми можуть спонукати глядачів задуматися про важливість отримання психологічної допомоги в таких ситуаціях.

Відтворення психологічних технік. У фільмах можуть бути показані різні психологічні техніки, такі як психотерапевтичні сесії, розмови, групові заняття та інші методи роботи з клієнтами. Це може сприяти освіті глядачів щодо різних підходів та методів психологічної допомоги.

Передача етичних аспектів. Кіно може відобразити етичні дилеми та професійні стандарти, з якими зіштовхуються психологи. Це може спонукати глядачів задуматися про етичні аспекти психологічної допомоги та впливати на їхню свідомість стосовно цих питань.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Критерії вибору фільмів для аналізу

При виборі фільмів для аналізу образу психолога у сучасному американському кіно можна враховувати такі критерії:

- Країну походження
- Рік виходу
- Жанр
- Впливовість психолога на сюжет
- Критичний прийом

У процесі вибору фільмів для моєї дипломної роботи, ми звертали увагу не на усі з перерахованих, а на кілька ключових критеріїв.

По-перше, ми обмежили свій вибір фільмів до виключно американських стрічок, оскільки США мають багату кінематографічну історію та значний вплив на світову кіноіндустрію. Це дозволило нам дослідити особливості та специфіку втілення образу психолога у американському кінематографі.

По-друге, ми звернули увагу на рік виходу фільмів. Включення сучасних фільмів дозволило нам вивчити сучасні тенденції та підходи до представлення психолога у кіно. Крім того, це дозволило проаналізувати актуальні проблеми, що порушуються в контексті психологічної професії.

По-третє, одним із важливих критеріїв була впливовість психолога на сюжет фільмів. Ми обрали фільми, де психолог виконує важливу роль у розвитку сюжету, впливає на дії та рішення головних героїв, відіграє значущу функцію у

створенні конфліктів та їх розв'язанні. Це дало змогу проаналізувати вплив психологічних аспектів на структуру та хід сюжету фільмів.

Такий підхід до вибору фільмів дозволив нам зосередитися на сучасних американських продукціях, дослідити важливі фактори образів психологів та їх вплив на розгортання сюжету, що у свою чергу надає можливість краще зрозуміти, як психологи відображаються у сучасному американському кіно та яку роль вони відіграють у соціумі.

2.2. Методи аналізу та оцінки образів психологів

Для аналізу та оцінки образів психологів у фільмах можна використовувати різні методи, що спрямовані на розкриття їх значення та впливу на сюжет. Деякі з таких методів включають:

Кіносеміотичний аналіз - розглядання візуальних та звукових аспектів образу психолога, таких як костюм, макіяж, жести, міміка, а також музичний супровід та звуковий дизайн; аналіз того, як ці елементи використовуються для передачі психологічних характеристик та створення атмосфери.

Сценарний аналіз - дослідження діалогів та вчинків психологів у фільмах; аналіз того, як вони взаємодіють з іншими персонажами, які рольові функції вони виконують та як це впливає на розвиток сюжету; оцінювання, наскільки реалістично та адекватно представлено роботу психолога.

Жанровий аналіз - урахування особливостей жанру фільма, у якому фігурує психолог; дослідження ролі, яку він відіграє в рамках цього жанру, які мотиви його включення та як він сприяє створенню напруги, суспільного коментаря або гумору.

Психологічний аналіз - аналіз психологічних аспектів образу психолога, таких як його професійні навички, етика, способи спілкування з клієнтами,

використання психологічних технік та підходів; оцінка, наскільки відповідні та реалістичні ці аспекти у порівнянні з реальною психологічною практикою.

Контекстуальний аналіз - дослідження соціокультурного та історичного контексту, у якому відбувається дія фільму та того, як цей контекст впливає на уявлення про психологічну професію, її статус та роль у суспільстві.

Як зазначалось на початку роботи, головними методами аналізу були обрані контент-аналіз та порівняльний, однак елементи кіносеміотичного, сценарного та психологічного жанрів також залучені у аналізуванні образів.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ ОБРАЗІВ ПСИХОЛОГІВ У СУЧАСНОМУ АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНО

3.1. Аналіз образів психологів у обраних кінострічках

Для емпіричного дослідження нами були підібрані кінофільми американського виробництва, в яких представлений образ практикуючого психолога. У проведенні дослідженні нами були використані: метод контент-аналізу, спрямований на вивчення кінематографічної продукції, в якій представлений кінематографічний образ психолога; елемент компаративного та інших видів аналізу з метою дослідження та порівняння образів психолога у кінострічках.

Процедура дослідження складалась з наступних етапів:

1. підбір кінофільмів, які відповідають визначеним вимогам - були випущені у обраний період і репрезентаційний образ психолога або психотерапевта важливий і значущий відносно сюжету.
2. контент-аналіз кінострічок за первинними параметрами (жанр фільму, рольова позиція психолога, імідж психолога, напрямок/сфера діяльності психолога);
3. контент-аналіз кінофільмів за параметрами вивчення професійно важливих якостей кінематографічних персонажів-психологів (спостережливість, толерантність, креативність, комунікативні здібності, емпатія, впевненість);
4. порівняльний аналіз образів психологів .

Перелік кінострічок, який був підданий контент-аналізу: "Розумник Віл Гантінг" (1997), "Редукці" (2009), "Аналізуй це" (1999), "Звичайні люди" (1980),

"Кінцевий аналіз" (1992), "Шосте відчуття"(1999), "Небезпечний метод" (2011), "До кісток" (2017) та "Король припливів" (1991).

1. "Кінцевий аналіз"

Смислова парадигма: питання моралі та етики у психотерапії та різні підходи до психологічної допомоги людям

Основні риси особистості: емоційно нестабільний, домінантний, емоційний, довірливий, самовпевнений, спокійний, притаманні риси темпераменту холерика. Впевнений і розумний, однак піддається почуттям та під їх впливом скоює небезпечні для себе та оточуючих вчинки.

Враження від образу: на початку справляє враження професіонала, має виражену функціональну модель, у середині фільму той хто зловживає владою заради особистісних мотивів, під кінець розумний але затьмарений бажанням врятувати себе як у відношенні в'язниці так і репутаційно – він неодноразово діяв керуючись виключно почуттями, наражав на небезпеку своєю поведінкою оточуючих та навіть вдався до порушення закону.

Як представлено фігуру психолога? Професіонал яким керують почуття, а він у свою чергу керує іншими заради задоволення своїх потреб.

Нотатки: психолог – послідовувач фрейда, працює особистим психологом + судовим, розумний але швидко піддався спокусі, знаючи що дівчина одружена вступив у статеві стосунки; професіонал, але усе про що говорить із клієнтом – сні; виправдовує свій вчинок, інший психолог професійно оцінює ситуацію; підмовляє знайомих на незаконне зловживання своїм положенням у особистих цілях, підмовляє "врятованого" на крадіжку, знищує хоч і підробні, але усе ж докази проти себе.

2. "Аналізуй це"

Смислова парадигма: психотерапія може бути корисною не тільки для клієнта, але і допомогти змінити погляди на життя та усунути неопорозуміння.

Основні риси особистості: замкнутий, емоційно стабільний, не домінантний, стриманий, боязкий, тривожний, йому притаманні флегматичні риси темпераменту, підкоряється тим, хто має владу але (як мінімум подумки) маючи владу у своїх руках зловтішається та нехтує тими, хто не має її.

Враження від образу: іноді психолог дозволяє собі занадто багато, однак взагалі він зміг допомогти клієнту. Мені не подобається о його зобразили простачком котрий в уяві зривається на клієнта, рекомендує клієнтам курити марихуану та списує усе на теорії Фрейда – це подається легковажно та недоречно. Із позитивного те, що він докопався до правди і навіть опинившись перед лицем смерті поведився професійно та допоміг клієнту. Фізично він поганого нічого не зробив, однак те, що він морально захотів нашкодити клієнту свідчить що йому також не завадило б звернутись за допомогою. Одна з його порад була вкрай недоречною та могла поставити під загрозу життя головного героя.

Як представлено фігуру психолога? Психолог представлений комічно. В той же час, він допомагає головному герою зрозуміти свої проблеми та розв'язати їх. Психолог використовує методи, які в реальному житті є доволі непрофесійними та недоречними, але головною його помилкою на мій погляд є майже мовчазний дозвіл трактувати свої поради у найнеправильнішому вигляді

Нотатки: уявляє як зривається та кричить на пацієнтку, його син аналізує його емоції краще за нього; дає смішні, абсурдні та безглузді поради, вказує як треба вчинити; плутають психотерапевта та психіатра

3. “Шосте відчуття”

Смислова парадигма: повністю віддаючись допомозі іншим можна пропустити критично важливу проблему у своєму житті.

Основні риси особистості: Людина, яка пережила трагічну подію в минулому, що сильно вплинула на його особистість. Емпатичний та співчутливий, навіть до того, хто був причиною його травматичного досвіду він ставився із розумінням та співчуттям. Терпляче та із наполегливо прямує до мети – допомогти хлопчику, встановити із ним контакт тощо. Емоційно стабільний, щирий, спокійний.

Враження від образу: перший образ, який зобразив психолога у хорошому світлі – головний герой володіє знаннями і бажає допомогти своїм пацієнтам, навіть якщо ситуація не проста. Дуже відданий роботі.

Як представлено фігуру психолога? Щиро прагне допомогти своєму клієнту, але також намагається знайти рішення для своїх власних проблем. Він співчуває та щиро робить усе щоб налагодити зв'язок із хлопчиком, відчуває його біль і допомагає знайти вихід зі складної ситуації.

4. “Небезпечний метод”

Смислова парадигма: вплив дитинства на поведінку дорослої людини, проблема взаємодії між психоаналітиком та пацієнтом.

Основні риси особистості: імпульсивний, сугестивний, емоційний. Щиро захоплювався своєю роботою. Його функціональна модель була представлена як перспективна, інтелектуально розвинена, у міру стримана, стійка та спокійна, але пізніше вплив бажань щодо Сабіни, а згодом і розмови із Отто, які підкріпили та виправдали бажання, яким він опирався все ж абсолютно протилежні функціональній моделі, яку було видно на початку фільму.

Враження від образу: у фільмі фігурують чотири визначні постаті у психології – Зигмунд Фрейд, Карл Густав Юнг, Отто Гросс та Сабіна Шпільрейн. Вони представлені не з позитивної сторони, але, наскільки мені відомо, фільм відтворює реальні події. Складно визначитись із відношенням до фільму тому що хоча фігура психолога і представлена як негативна це все ж екранізація

реальних подій. Щодо його захоплення не науковими речами підтверджень я не знайшла, однак це, на мою думку, виставляло його у різко негативному світлі – Юнг зруйнував образ функціональної моделі професіонала, зрадив дружині та дав особистим бажанням вплинути на терапію і наостанок почав доводити Фрейду що надзвичайні сили дали йому змогу розуміти коли труба опалення буде шуміти.

Як представлено фігуру психолога? Представлений як складна та суперечлива фігура, яка прагне довести та розповсюдити психоаналітичну теорію на практиці, але при цьому не завжди може впоратися зі своїми власними особистісними проблемами та бажаннями.

5. “Розумник Вілл Гантінг”

Смислова парадигма: Обдарованість і геніальність можуть мати свої обмеження, наприклад коли людина не має емоційного інтелекту та веде аморальний спосіб життя нехтуючи можливостями.

Основні риси особистості: розуміння та співчуття до людей, які мають складний і травматичний досвід життя, а також його здатність аналізувати людей та виявляти їх потенціал. Він намагається допомогти Вілу розібратися з його емоційними та психологічними проблемами та знайти своє місце в житті.

Враження від образу: позитивні – психолог представлений як людина, яка щиро зацікавлена у благополуччі клієнта і справляє враження людини, якій можна довіритись.

Як представлено фігуру психолога? спеціаліст, який допомагає герою знайти вихід зі складних ситуацій і розв'язати внутрішні конфлікти. Він представлений не як просто консультант з психологічною освітою, але як довірена особа, якій головний герой може відкритися.

6. “Звичайні люди”

Смислова парадигма: сімейні стосунки, переживання травми після втрати.

Основні риси особистості: тактовний, чуйний, емоційно стабільний, стриманий, спокійний, терплячий.

Враження від образу: чудово зображений психолог – він допомагає клієнту розвиватись як особистості, допомагає впоратись із травмами та виказує величезну підтримку головному герою у надскладній ситуації. Мені дуже сподобалось як зобразили його реакцію на надзвичайну ситуацію героя – він приїхав майже вночі заради того щоб підтримати головного героя – це справляє враження ніби психологи надійні та щиро хвилюються про клієнтів.

Як представлено фігуру психолога? Для глядача він постає надійним спеціалістом, який зацікавлений у розвитку клієнта, перебуває поряд і підтримує у критичній ситуації.

7. “До кісток”

Смислова парадигма: складна боротьба різних людей із розладами харчової поведінки

Основні риси особистості: висока етика, відповідальність і співчуття до своїх пацієнтів. Він намагається допомогти їм вилікувати розлади харчової поведінки та дає їм можливість повернутись у заклад, тобто відноситься із розумінням та терплячістю.

Враження від образу: приємне – психолог зображений наполегливим, кмітливим, розумним та кваліфікованим – він використовує свої знання задля допомоги навіть складним пацієнтам

Як представлено фігуру психолога? Спеціаліст у своїй справі, надає допомогу головній героїні та іншим клієнтам. У фільмі фігура психолога представлена як дуже важлива і цінна для пацієнтів, які шукають його допомоги. Він показує

велику майстерність у роботі зі своїми пацієнтами та стає важливою людиною у їхньому житті.

8. “Король припливів”

Смислова парадигма: тема родинних відносин та травматичного впливу дитинства на особистість.

Основні риси особистості: психотерапевтка зображена досвідченою, привітною та кваліфікованою. Вона надає головному герою можливість вільно висловлювати свої думки та почуття, допомагає йому знайти спосіб прийняти травматичні події його минулого та усунути їх вплив на його життя

Враження від образу: загалом позитивне – після зміни професійних стосунків на особисті її функціональна модель зникла і вона постала як занадто емпатична, однак у глядача це навпаки викличе ще краще враження про психологів – мовляв можна поділитись найтжккішою травмою і у відповідь почуєш розуміння, співчуття та прийняття.

Як представлено фігуру психолога? вона склала враження спеціаліста (до того як її стосунки із героєм не перейшли на особисті), дуже чуйна та емпатична, змогла переконати головного героя довіритись їй і коректно відреагувала на травму

9. “Редукція” (“Психоаналітик”)

Смислова парадигма: допомагаючи іншим психотерапевт може допомогти собі навіть перебуваючи у скрутному психологічному стані

Основні риси особистості: харизматичний та талановитий, але водночас досить скептичний та песимістичний щодо своєї професії та свого життя. Він працює з пацієнтами, які мають складні проблеми і допомагає їм розібратися зі своїми емоційними та психологічними труднощами. У той же час у власному житті він змагається з втратою та залежністю від алкоголю.

Враження від образу: водночас позитивне та негативне – з одного боку він дійсно допомагає своїм клієнтам та щиро зацікавлений у цьому, з іншого боку консультиувати у такому стані вкрай погано – за сюжетом усе завершилось добре і це було свого роду взаємодопомогою, однак у реальному житті це б нашкодило як йому, так і клієнтам – варто було спочатку отримати допомогу від спеціаліста, а потім повертатись до практики.

Як представлено фігуру психолога? Як людину, яка дуже потребує терапії, але знаходить її у допомозі клієнтам. На звичайного глядача це напевно матиме негативний вплив – кому б хотілось звертатись із своїми проблемами до людини, чий стан дуже близький до депресії?

Аналіз виявив, що у вибірці переважають драми, потім комедії і містика.

Практикуючого психолога переважно репрезентують чоловіки, аніж жінки (90% до 10% відповідно).

Аналіз професійно-важливих якостей головних персонажів психологів вказує на те, що у кінофільмах переважно демонструється образ впевненого, спостережливого та емпатичного психолога, який може виражати співчуття до своїх клієнтів та креативно підходити до вирішення їх проблем. Однак окрім цього психолог зображався грубим, нетактовним, боязким тощо.

У ситуаціях професійної взаємодії у головних героїв присутні як негативні, так і позитивні риси. За аналізом особливостей професійної взаємодії «психолог - клієнт» можна відзначити, що у кожному фільмі з обраних психолог намагався допомогти клієнту. Їх зображали з вадами, однак у кінці психологи завжди знаходили спосіб допомогти, хоч б яким чудернацьким не був їх шлях до того.

Окремо неможливо не відмітити співвідношення позитивних та негативних зображень психологів - з 9 образів, що досліджувались, 5 можна назвати

“хорошими”, однак вади, які їм приписувались (підступність, невміння контролювати власні емоції, зловживання посадою та знаннями, вживання заборонених речовин тощо) підривають довіру попри позитивний образ.

3.2. Оцінка достовірності та впливу представлення психологів у фільмах на основі проведеного аналізу

Оцінка достовірності та впливу представлення психологів у фільмах є важливою, оскільки вони можуть впливати на уявлення глядачів про професію психолога і психологічну допомогу. Декілька аспектів, які можуть бути враховані при оцінці:

Достовірність: Слід оцінювати, наскільки вірно фільм відображає реальність психологічної допомоги. Це включає оцінку правдивості психологічних процесів, методів терапії, етичних стандартів та реалістичності ситуацій, в яких психологи знаходяться. Фільми, що дотримуються достовірності, можуть надати глядачам більш реалістичне уявлення про професію.

Вплив на сприйняття: Оцінка впливу представлення психологів у фільмах включає розуміння, як ці зображення можуть впливати на сприйняття глядачів. Це може включати визначення, чи стимулюють фільми позитивне ставлення до психологічної допомоги, чи викликають стереотипи, або ж можуть навіть пропагувати неправильні уявлення.

Етичність: Важливо оцінювати, чи дотримуються фільми етичних стандартів психологічної професії. Це охоплює уникнення викривлення реальності, збереження конфіденційності, дотримання граничної компетентності та нешкідливості для глядачів. Фільми, які поважають ці етичні принципи, сприяють кращому розумінню та повазі до психологічної допомоги.

Різноманітність персонажів: Варто враховувати, наскільки різноманітні персонажі психологів у фільмах. Чи відображаються різні підходи, спеціалізації

та стилі роботи психологів? Різноманітність персонажів допомагає уникнути узагальнень та стереотипів, а також показує багатогранність професії.

Оцінка достовірності та впливу представлення психологів у фільмах на основі проведеного аналізу виявила, що достовірність зображення психологічних образів у більшості фільмів є низькою. Часто вони перебільшені, стереотипні та надмірно драматизовані, що веде до виникнення неправдивих уявлень про професію психолога.

Вплив такого представлення психологів у фільмах може мати потенційно негативні наслідки. Глядачі, основуючись на зображеннях з екрану, можуть сформувати недостовірні уявлення про роль психолога, його методи та підходи. Це може призвести до зниження довіри до психологічної професії та сумнівів щодо ефективності психологічної допомоги.

Крім того, негативне зображення психологів у фільмах може посилити стигматизацію психічних проблем та зменшити мотивацію людей звертатися до професійної психологічної допомоги. Глядачі можуть стати більш схильними вірити в маніпулятивні підходи, некомпетентність або небезпечні методи, які зображені у фільмах, замість шукати якісну та науково обґрунтовану психологічну допомогу.

Ураховуючи низьку достовірність та потенційно негативний вплив зображення психологів у фільмах, важливо працювати над удосконаленням цього представлення. Потрібно акцентувати увагу на реалістичному та точному зображенні психологічної професії, показувати компетентних та етичних психологів, які використовують науково обґрунтовані методи та підходи.

Також важливо підвищувати рівень психологічної грамотності глядачів шляхом популяризації правдивої інформації про психологічні проблеми, методи психологічної допомоги та переваги звернення до професіоналів. Це допоможе покращити загальну свідомість і розуміння психології, а також зменшити

негативний вплив недостовірного зображення психологів у фільмах на суспільство.

АНОТАЦІЯ

Балинська Д.Р. Фігура психолога у сучасному американському кіно: образ, місія, статус у соціумі. – Кваліфікаційна робота бакалавра з психології.

Об'єкт дослідження - образ психологів та психотерапевтів.

Предмет - особливості впливу фігури психолога на уявлення про психологію та терапію.

Метою даної роботи на основі теоретичного вивчення проблеми дослідити різні аспекти образу психолога у сучасному американському кіно, а також його місію та статус у соціумі.

Робота складається з 3 розділів:

У першому розділі досліджуються основні поняття та підходи до вивчення образу психолога в кіно, роль кіно в формуванні уявлень про психологію та психологічну допомогу, вплив кіно на сприйняття та ставлення до професії психолога, вплив образу психолога у сучасному американському кіно на громадську думку та вплив кіно на уявлення про роль психологічної допомоги в суспільстві.

Другий розділ містить у собі методологію дослідження, а саме критерії вибору фільмів для аналізу, метод аналізу та оцінки образів психологів.

У третьому розділі проводиться безпосередньо аналіз обраних стрічок, після чого виводяться загальні висновки

Ключові слова: фігура психолога, аналіз, психолог, психотерапевт, кіно, місія, статус, соціум, уявлення, вплив, свідомість.

ABSTRACT

Balynska D.R. The figure of the psychologist in modern American cinema: image, mission, status in society. – Bachelor's qualifying work in psychology.

Object of research - the image of psychologists and psychotherapists.

The subject - peculiarities of the influence of the figure of the psychologist on the idea of psychology and therapy.

The purpose of the research is on the basis of a theoretical study of the problem, to investigate various aspects of the image of a psychologist in modern American cinema, as well as his mission and status in society.

The work consists of 3 sections:

The first chapter examines the main concepts and approaches to the study of the image of a psychologist in the cinema, the role of cinema in the formation of ideas about psychology and psychological help, the influence of cinema on the perception and attitude towards the profession of a psychologist, the influence of the image of a psychologist in modern American cinema on public opinion, and the influence of cinema on perception of the role of psychological help in society.

The second section contains the research methodology, namely the criteria for selecting films for analysis, the method of analyzing and evaluating the images of psychologists.

The third section directly analyzes the selected tapes, after which general conclusions are drawn

Research methods: Kinosemiotic analysis, content analysis, psychological analysis, contextual analysis.

Key words: figure of a psychologist, analysis, psychologist, psychotherapist, cinema, mission, status, society, representation, influence, consciousness.

ВИСНОВКИ

Фігура психологів у фільмах, таких як "Розумник Вілл Гантінг", "Психоаналітик", "Аналізуй це", "Звичайні люди", "Кінцевий аналіз", "Шосте відчуття", "Небезпечний метод", "До кісток" та "Король припливів" може бути розглянута з багатьох точок зору. Аналізуючи ці фільми ми виявили, що переважна більшість зображень психологів мають негативну спрямованість. У цих фільмах психологи часто зображаються як особи зі складними характерами та проблемами, які порушують професійну етику. Вони можуть зловживати своїм авторитетом, бути неетичними у своїх методах чи навіть втратити контроль над власними емоціями і розумінням справжніх потреб своїх пацієнтів. Тому можна сказати, що обраній вибірці негативне зображення психологів переважає.

З огляду на варіативність та розгалуженість наслідків негативного зображення психологів у кіно така статистика може призвести до негативних наслідків: стереотипізації, стигматизації, недовіри та зневаги до професії та психології тощо, які буде складно нівелювати.

На основі проведеного нами дослідження та аналізу можна розробити методологічні рекомендації, які сприятимуть більш точному та об'єктивному вивченню теми. Ось деякі з рекомендацій:

- Детально визначте критерії вибору фільмів для аналізу. Врахуйте рік виходу, національність, жанр та вплив психолога на сюжет фільму. Це допоможе зробити ваше дослідження більш систематизованим і зорієнтованим.
- Використовуйте різні методи аналізу образу психолога в кіно. Застосовуйте контент-аналіз для вивчення вмісту фільмів, дослідження діалогів та вчинків психологічних персонажів. Враховуйте кіносеміотику

для розуміння символіки та візуальних елементів, які допомагають формувати образ психолога.

- Враховуйте різні аспекти образу психолога. Досліджуйте як зовнішній вигляд, так і характерні риси поведінки, мови та взаємодії психологічних персонажів. Розгляньте, як ці аспекти впливають на сприйняття глядачів.
- Використовуйте додаткові джерела інформації. Досліджуйте відгуки глядачів, рецензії критиків та академічні статті, що присвячені образу психолога в кіно. Це допоможе підтвердити ваші висновки та отримати ширший обсяг інформації.
- Аналізуйте вплив представлення психологів у фільмах на глядачів. Розгляньте реакцію аудиторії, їх стереотипи та уявлення про роль психологічної допомоги в суспільстві. Визначте, як це може впливати на уявлення глядачів про психологів і їхню взаємодію з ними.
- Запропонуйте рекомендації для кінематографічної індустрії. Підкресліть важливість створення більш реалістичних та нюансованих образів психологічних персонажів, що відображають справжні аспекти психологічної професії. Підкресліть роль кінематографа в популяризації правдивої інформації про психологію та сприянні психологічній грамотності глядачів.

Застосовуючи ці методологічні рекомендації, ви зможете здійснити більш об'єктивний аналіз та оцінку представлення психологів у фільмах, а також висловити рекомендації для поліпшення цього представлення у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Белобрикiна О. А. Роль искусства в формировании образа профессионала (на примере профессии «Психолог»). Веб. сайт. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-iskusstva-v-formirovanii-obraza-professionala-na-primere-professii-psiholog/viewer> (дата звернення: 01.04.2023).
2. Бессарабова К. Які популярні стрiмiнгові сервіси доступні в Україні?. Веб. сайт. URL: <https://bit.ua/2021/06/top-5-strimingovyh-servisiv-dostupnyh-v-ukrayin-i/> (дата звернення: 29.04.2023).
3. Бондаренко О. Ф. Феномен лжи в современной практике психологического консультирования и психотерапии. Веб. сайт. URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/2214/pscp_2014_2_1-2_8.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 05.04.2023).
4. Брюховецька Л. КІНОМИСТЕЦТВО Навчальний посiбник для студентiв вищих навчальних закладiв. Логс, 2011. 389 с.
5. Горпенко В. Архітектонiка фiльму: кадр. монтаж. фiльм. Дiти, 1997. 232 с.
6. Дерев'янка С. П., Дрянiв Б. М. Образ психолога-професiонала у сучасному кiнематографi. Веб. сайт. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8388/1/Образ%20>

[психолога-професіонала%20у%20сучасному%20кінематографі.pdf](#)

(дата звернення: 29.04.2023).

7. Дремова К. Є. Образ психолога в современном зарубежном кинематографе. Веб. сайт. URL: <https://e-koncept.ru/2016/86106.htm> (дата звернення: 29.04.2023).
8. Ефимов Э. Н. Искусство экрана: истоки и перспективы. Искусство, 1983. 283 с.
9. Ждан В. Эстетика экрана и взаимодействие искусств. Искусство, 1978. 355 с.
10. Жижек С. Киногид извращенца / пер. з англ. О. Турухина, Е. Феткуллова, А. Павлов. Екатеринбург : Гонзо, 2014. 472 с.
11. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. Оріяни, 2000. 484 с.
12. Кардюм А. В. Минуте, яке лишається з нами. спогади кінематографіста. Мистецтво, 1965. 425 с.
13. Кацуба М. Художнє кіно як засіб формування масової політичної свідомості. Веб. сайт. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/katsuba_hudozhne.pdf (дата звернення: 19.04.2023).
14. Клер Р. «Кіно вчора, кіно сьогодні. Прогрес, 1981. 370 с.
15. Кулешов Л. В. Искусство кино: собрание сочинений. Искусство, 1987. 457 с.
16. Куранов М. П. Винахід кінематографа і його вплив на сприйняття світу. Веб. сайт. URL: https://ua-referat.com/Винахід_кінематографа_і_його_вплив_на_сприйняття_світу (дата звернення: 12.04.2023).

17. Мартэн М. Язык кино. Искусство, 1959. 291 с.
18. Менегетті А. Кино, театр, бессознательное. том1. Веб. сайт. URL: <http://culture.niv.ru/doc/cinema/meneghetti/index.htm> (дата звернення: 29.04.2023).
19. Методичні рекомендації щодо використання ситуаційних відеофільмів у роботі з особистим складом / В. Д. Наконечний та ін. Веб. сайт. URL: https://www.mil.gov.ua/content/social_adaptation/psychological_preparation/recomend_vukor_videofilm.pdf (дата звернення: 22.04.2023).
20. Муратова К. То, что называется «кич» или «безвкусица» мне не чуждо // искусство кино. Искусство, 2005. 258 с.
21. Огородник Д. Вплив кіно та літератури на формування світогляду та особистості людини. Веб. сайт. URL: https://www.ukrmol.kiev.ua/2023/02/blog-post_20.html (дата звернення: 16.04.2023).
22. Пригожко Г. С. Концепция реальности в экранном документе. ВГИК, 2004. 454 с.
23. Смирнов С. Д. Психология образа: проблема активности психического отражения. Издательство московс. университета, 1985. 232 с.
24. Хамитов Н. Освобождение от обыденности: искусство как разрешение противоречий жизни. Наук. думка, 1995. 115 с.
25. Чміль Г. П. Екранна культура: плюральність проявів. Харків : Крук, 2003. 336 с.
26. Ялом И. Д. Лжец на кушетке. Ескімо, 2015. 480 с.

Яновський М. І. Механізми психологічного впливу кінематографічного відеоряду на глядача. Веб. сайт. URL:
<http://irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124022749> (дата звернення: 10.04.2023).